

Lausunto

22.04.2025

Asia: VN/24284/2023

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä koskien rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon (E-evidence-asetus ja -direktiivi)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitysluonnoksen muotoon tehty mietintö on laadittu jäsenvaltioita suoraan velvoittavan EU:n e-evidence-asetuksen täydentämiseksi ja e-evidence-direktiivin täytäntöönpanolainsäädännön antamiseksi.

Asian taustasta ja valmistelusta esityksessä kuvataan, että e-evidence-asetuksen neuvottelut ovat olleet Suomelle haastavat ja Suomi äänesti äänestys ehdotuksen lopullista hyväksymistä vastaan. Saavutettu lopputulos ei vastannut perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan lausunnoissa edellytettyä. Perustuslakivaliokunta piti valtiosäädännön kannalta ongelmallisena muun ohella sääntelyssä palveluntarjoajille osoitettuja tehtäviä ja varsin itsenäistä asemaa. E-evidence-asetuksen mukainen suoraan yhteydenpitoon toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan palveluntarjoajan kanssa perustuva tiedonhankintamenettely eroaa muusta rajat ylittävästä rikosoikeudellisesta yhteistyöstä, joka perustuu jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Kuten esityksessä todetaan, niin asetus on kuitenkin tullut voimaan ja se on suoraan sovellettavaa sitoen näin myös Suomea. Palveluntarjoajien osalta asetus ei sisällä kansallista liikkumavaraa, joten mahdollista ei ole organisoida asetuksen mukaista menettelyä kansallisesti toisella tavalla liittyen palveluntarjoajien asetuksen mukaisiin tehtäviin ja velvollisuuksiin.

Varsinkin tämänkaltaisessa asetelmassa korostuu sen merkitys, että hallituksen esityksessä tehdään erityisesti perus- ja ihmisoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta selkoa kansallisen liikkumavaran alasta sekä siitä missä määrin kansallisella liikkumavaralla voidaan mahdollisesti vastata valiokuntien ongelmalliseksi näkemiin seikkoihin. Kuten hallituksen esityksen laatimishojjeissa todetaan, niin keskeistä esityksessä on kertoa, miltä osin esitys perustuu sellaiseen EU-sääntelyyn, joka ei jätä kansallista liikkumavaraa täytäntöönpanossa. Samoin on kerrottava, miten EU-säädöksen mahdollisesti sisältämä liikkumavara ehdotetaan käytettäväksi, ja perusteltava ehdotus. Jos liikkumavaraa ei ehdoteta käytettävän, myös tämä tulee kertoa. Näihin seikkoihin tulee lausuntomenettelyn jälkeisessä jatkovalmistelussa yhä kiinnittää huomiota.

Hallituksen esityksen muotoon laadittu laaja mietintö vaikuttaa pääosin jo tässä vaiheessa varsin huolellisesti laaditulta ja perustellulta. Asiakokonaisuuden ymmärrettävyyteen ja selkeyteen tulee jatkovalmistelussa kuitenkin yhä panostaa. E-evidence-asetuksen sisältöä on esityksessä kuvattu sinänsä varsin kattavasti. Jatkovalmistelussa olisi kuitenkin syytä pohtia, olisiko e-evidence-asetuksen ja ehdotettavan täydentämislainsäädännön mukaista prosessia tarpeellista kuvata esityksessä tiivistetysti myös esimerkiksi kaavion tai taulukon avulla. Tämänäyttöinen esittämistapa saattaisi osaltaan parantaa asetuksen prosessin ymmärtävyyttä ja edistää siten myös eduskunnan tiedonsaantioikeuden toteutumista. Se voisi selkeyttää myös sen hahmottamista, mihin prosessin vaiheisiin kansallista liikkumavaraa sisältyy ja minkälaisia muutoksenhakumahdollisuuksia tai muita oikeussuojakeinoja asianosaisilla on prosessin eri vaiheissa käytössä.

Esityksen ymmärrettävyys ja selkeys ovat merkityksellistä arvioitaessa mahdollisuuksia tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja muutoksenhakukieltoja. Esitykseen sisältyvän 1. lakiehdotuksen 7 ja 11 §:än muutoksenhakukieltojen perustelut jäävät suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevassa luvussa vielä osin täsmentymättömiksi. Perusteluista ei selkeästi ilmene, miksi oikeussuojakeino tuomioistuimeen tekemään arviointiin olisi tarpeeton, vaikka siinä olisi kyse esittämismääräyksen antamiseen nähden erillisestä arvioinnista.

Lopuksi tuon esille muutaman yksittäisen säännöskohtaisen huomion.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 7 § 3 momentissa todetaan, että uudelleentarkastelua koskeva asia olisi otettava tuomioistuimessa viipymättä käsiteltäväksi ja se on ratkaistava kiireellisesti.

Jatkovalmistelussa voitaneen harkita, tulisiko muotoilu ”olisi otettava” muuttaa velvoittavampaan suuntaan ”on otettava”.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 19 §:n 3 momentissa todetaan, että seuraamusmaksua ei voida määrätä viranomaisille, jotka ylläpitävät sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 163 §:ssä tarkoitettuja verkkotunnusrekistereitä. Ehdotettu muotoilu saattaa sisältää sellaisen tulkinnan, että seuraamusmaksu voitaisiin määrätä mahdollisille muille viranomaisille. Jatkovalmistelussa voitaneen pohtia sitä, tulisiko säännöksessä todeta yleisemmin se, että seuraamusmaksua ei voida määrätä viranomaisille.

Oikeuskansleri Tuomas Pöysti

Esittelijäneuvos Juho Lehtimäki

Lehtimäki Juho
Oikeuskanslerinvirasto - Oikeuskansleri